REPUBLIKA SLOVENIJA
VLADA REPUBLIKE SLOVENIJE

Gregorčičeva 20–25, SI-1001 Ljubljana

T: +386 1 478 1000
F: +386 1 478 1607
E: gp.gs@gov.si
http://www.vlada.si/

Številka: 00104-363/2017/5
Datum: 1. 8. 2017

Odgovor na poslansko vprašanje Franca Breznika v zvezi s socialnim položajem prejemnikov kmečkih pokojnin

Vlada Republike Slovenije je prejela pisno poslansko vprašanje v zvezi s socialnim položajem prejemnikov kmečkih pokojnin na katero podaja naslednji odgovor.

1. **Kateri predpisi so veljali na območju Slovenije od leta 1945 za pokojninsko zavarovanje kmetov?**

1.1. Zavarovanje od leta 1945 do 1965

Za prikaz vključevanja kmetov v sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja je primerno kratko opisati razvoj tega zavarovanja splošno na območju Slovenije. Pokojninsko zavarovanje v letu 1945 je slonelo na predpisih o pokojninskem zavarovanju, sprejetih pred začetkom druge svetovne vojne, ki so urejali le zavarovanje delavcev, uslužbencev in nameščencev. Z zveznimi zakoni o socialnem zavarovanju po letu 1945 se je razvijalo socialno zavarovanje delavcev tako, da je iz ločenih zakonov za posamezne kategorije delavcev, uslužbencev in nameščencev od leta 1950 uvedeno enotno zavarovanje vseh delavcev.

Po takratnem Zakonu o pokojninskem zavarovanju je pristojni zvezni zavod za socialno zavarovanje sklenil tudi pogodbe o socialnem zavarovanju za določene skupine oseb, ki so opravljale samostojno dejavnost (umetniki od leta 1951, odvetniki od leta 1952, duhovniki različnih verskih skupnosti v letih od 1953 do 1964, idr.). S Temeljnim zakonom o pokojninskem zavarovanju, ki je začel veljati leta 1965, so še naprej veljale vse omenjene pogodbe o socialnem zavarovanju in obenem je bila urejena možnost, da zvezni ali republiški pristojni organi s poklicnimi organizacijami tudi za druge poklicne samostojne dejavnosti sklenejo pogodbo o uvedbi in izvajanju pokojninskega zavarovanja. Določeno je bilo obvezno pogodbeno zavarovanje samostojnih obrtnikov, samostojnih gostincev in prevoznikov. S temi pogodbami je bila določena vključitev teh oseb v obstoječi sistem pokojninskega zavarovanja, začetek in prenehanje obveznega zavarovanja sta bila vezana na vpis v register samostojnih dejavnosti, določene so bile pravice iz zavarovanja in način plačevanja prispevkov po enakih stopnjah, kot so veljale za delavce, obračunanih od zavarovalnih osnov po zavarovalnih razredih.

S Temeljnim zakonom o pokojninskem zavarovanju iz leta 1965 kmetje še niso bili vključeni v pokojninsko zavarovanje, je pa bilo urejeno priznanje pokojninske dobe za osebe, ki so na pogodbeni ali delovnopravni podlagi delale v kmetijskih obratih, tako v zadrugah kot tudi na zasebnih posestvih.

1.2. Pogodbeno zavarovanje kmetov-kooperantov

V letu 1972 je bil sprejet Zakon o združevanju kmetov, v katerem je bilo določeno, da se lahko kmetje prostovoljno združujejo v kmetijske zadruge in druge oblike združevanja na osnovi svojih skupnih gospodarskih in drugih koristi. Ta zakon je določil, da ima združeni kmet pravico do zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja tako kot delavec v organizaciji združenega dela, če dosega z združevanjem dela in sredstev najmanj tolikšen osebni dohodek, kot je z zakonom določen najnižji osebni dohodek delavca, in plačuje za zavarovanje ustrezen prispevek. Za izvedbo zakonsko dane možnosti zavarovanja je bila med Skupnostjo pokojninskega in invalidskega zavarovanja SR Slovenije (takratni nosilec obveznega zavarovanja; v nadaljevanju: SPIZ) v letu 1974 sklenjena Pogodba o izvajanju pokojninskega in invalidskega zavarovanja kmetov v SR Sloveniji. S to pogodbo je bil določen način izvajanja zavarovanja za kmete-kooperante, zavarovalne osnove za odmerjanje pravic in za plačevanje prispevkov ter pogoji za zavarovanje. Lastnost zavarovanca kmeta-kooperanta po teh predpisih pridobi kmet, ki proizvodno sodeluje v kooperantski organizaciji tako, da združi z njo svoje delo in sredstva in dosega s takšnim sodelovanjem povprečno v koledarskem letu najmanj tolikšen dohodek, kot je določen najnižji dohodek za delavce na področju kmetijstva. Za leto 1973 je bil ta dohodek (kot pogoj za vstop v zavarovanje) določen v mesečnem znesku 1050 din, za leto 1974 pa v mesečnem znesku 1345 din. Znesek najnižjega dohodka za delavce na področju kmetijstva je bil hkrati tudi znesek najnižje predpisane zavarovalne osnove za plačilo prispevka. Prispevna stopnja je bila enaka kot za prispevke obvezno zavarovanih delavcev: v letu 1973 je znašala 14,7%, v letu 1974 je znašala 12,28%. Prijavo v zavarovanje zanje je vložila zadruga oziroma kooperantska organizacija, s katero so sodelovali.

Kmetom-kooperantom, ki so vstopili v zavarovanje po tej pogodbi, je bilo omogočeno tudi uveljavljanje dokupa pokojninske dobe za čas opravljanja kmetijske dejavnosti pred pogodbo, prispevek pa so plačali od tiste osnove, po kateri so bili ob dokupu zavarovani.

1.3. Starostno zavarovanje kmetov

Leta 1972 je bil sprejet Zakon o starostnem zavarovanju kmetov (v nadaljevanju: ZSZK), s katerim je bilo pokojninsko zavarovanje kmetov uvedeno prvič na nekdanjem jugoslovanskem območju. Kmetje po tem zakonu niso bili vključeni v splošni sistem pokojninskega zavarovanja, temveč je bila ustanovljena samostojna Samoupravna interesna skupnost starostnega zavarovanja kmetov v SR Sloveniji (v nadaljevanju: Skupnost SZK). Financiranje Skupnosti SZK je bilo zakonsko določeno iz dveh virov, in sicer s prispevki kmetov iz zavarovanja in v obliki solidarnostne soudeležbe s prispevki vseh delavcev. Obseg solidarnostne soudeležbe delavcev (obvezne za vse delavce in z njimi izenačene zavarovance) je bil določen s samoupravnim sporazumevanjem ob upoštevanju finančnega načrta skupnosti.

Za zavarovance po ZSZK so se (ob pogoju stalnega prebivališča v Sloveniji) štele osebe, ki opravljajo kmetijsko dejavnost kot svoj edini ali glavni poklic, to pa so bile:

- osebe, ki so se kot lastniki, solastniki, zakupniki ali uživalci kmetijskega zemljišča ukvarjale s kmetijsko dejavnostjo in so bile zavezanci za davek od osebnega dohodka iz kmetijske dejavnosti, ne glede na to, ali so bile oproščene tega davka, in ne glede na to, ali so imele kakšne druge dohodke;
- osebe, ki so na podlagi proizvodnega sodelovanja deloma ali v celoti svoje kmetijsko zemljišče združile z obdelovalnim zemljiščem kmetijske organizacije združenega dela in so po uspehih svojega dela in za oddano zemljišče udeležene v dohodku te organizacije, niso pa imele lastnosti delavca v združenem delu;
- osebe, ki so se v pridobitne namene ukvarjale z lovom, ribolovom ali kakšno drugo kmetijsko dejavnostjo.

Kot zavarovanci so se šteli tudi zakonci teh oseb.

Z zavarovanci so bile glede pravice do pokojnine izenačene osebe, ki so bile pred uvedbo starostnega zavarovanja kmetov lastniki kmetije, pa so svojo kmetijo izročile osebi, ki je imela ob uveljavitvi ZSZK lastnost zavarovanca SZK.

Združeni kmetje-kooperanti, ki so imeli po predpisih o združevanju kmetov pravico do zdravstvenega, pokojninskega in invalidskega zavarovanja v obsegu kot delavci (ki so izpolnjevali pogoje za pogodbeno zavarovanje kmetov-kooperantov), so imeli pravico do izbire, da se zavarujejo v pokojninskem zavarovanju oseb v delovnem razmerju (so pogodbeno zavarovani pri SPIZ) ali da se zavarujejo po ZSZK pri Skupnosti SZK.

Osebe, ki so imele pravico do pokojninskega in invalidskega zavarovanja na drugi podlagi (delavci, obrtniki in drugi), niso mogle biti zavarovane po ZSZK, prav tako ne njihovi družinski člani.

Posameznemu zasebnemu kmečkemu gospodarstvu (kmetiji) je v okviru starostnega zavarovanja kmetov pripadala le ena pokojnina.

Po smrti zavarovanca, ki je uveljavil starostno pokojnino po ZSZK, je v enakem znesku to pokojnino kot družinsko pokojnino užival njegov zakonec ali druge osebe, ki so bile izenačene za zavarovancem. Če je bilo po smrti upravičenca-kmeta več upravičencev do družinske pokojnine, se je ta razdelila med vse upravičence.

Pravico do pokojnine po ZSZK so pridobili zavarovanci in za njimi njihovi zakonci, če so izpolnjevali naslednje pogoje:

1. da so imeli do dneva uveljavljanja pravice do pokojnine vsaj 5 let lastnost zavarovanca
2. da so v zadnjih dvajsetih letih pred uveljavitvijo pravice do pokojnine opravljali najmanj 10 let kmetijsko dejavnost,
3. da so dopolnili 65 let starosti oziroma kmetje-borci 60 let starosti,
4. da so ob uveljavljanju pravice do pokojnine izročili kmetijo prevzemniku, ki je postal zavarovanec po ZSZK.

Če je zavarovanec uveljavitvi pokojnine po ZSZK izročil kmetijo osebi, ki ni mogla biti zavarovanec po tem zakonu, je lahko pridobil pokojnino, če se je prevzemnik kmetije zavezal plačevati prispevek po tem zakonu. Če zavarovanec kmetije ni mogel izročiti, je lahko uveljavil pokojnino, če je sam ali kdo drug namesto njega še naprej plačeval prispevek.

Prispevek v starostnem zavarovanju kmetov je bil obračunan in se je plačeval v odstotku od odmerne osnove. V odmerno osnovo se je štel katastrski dohodek in dohodek iz gozda ter ena četrtina vseh drugih dohodkov zavarovanca in tistih članov njegovega gospodinjstva, ki so upravičeni do pokojnine po ZSZK. Drugi dohodki so se ugotavljali na podlagi napovedi dohodka, ki so jo vložili zavezanci. Prispevek je bil odmerjen z odločbo Skupnosti SZK v letnem znesku in se je plačeval v enakih trimesečnih obrokih. Rok za plačilo vsakega obroka je bil 45 dni od dneva zapadlosti.

Prispevke je bilo mogoče zmanjšati ali odpisati zaradi različnih razlogov:

- zaradi socialne ogroženosti kmeta,
- zaradi zmanjšane delovne zmožnosti, ki traja neprekinjeno vsaj dva meseca,
- zaradi smrti zavarovanca ali družinskega člana, ki mu je bilo delo na kmetiji edini poklic,
- zaradi dopolnjene starosti 65 let, če v njegovem gospodarstvu ni mlajših oseb in če kmetije ne more izročiti prevzemniku,
- zaradi vzdrževanja otrok na šolanju,
- zaradi vzdrževanja za delo nezmožnih oseb, ki nimajo lastnih dohodkov in jih zavarovanec preživlja,
- zaradi elementarnih nesreč, ko je škodo ocenila ustrezna občinska komisija.

1.4. Vključitev v sistem obveznega zavarovanja

V letu 1983 je zvezni Zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja določil, da so kmetje, ki združijo svoje delo, zemljišče, delovna sredstva oziroma druga sredstva v kmetijsko zadrugo ali druge oblike združevanja kmetov oziroma z delom delavcev v odnosih trajnejše medsebojne povezanosti ali poslovnega sodelovanja (t.i. združeni kmetje), obvezno vključeni v pokojninsko in invalidsko zavarovanje v enakem obsegu kot delavci. Za kmete, ki niso vstopili v katero od oblik združevanja (t.i. drugi kmetje), je bila dana možnost, da se lahko vključijo v pokojninsko in invalidsko zavarovanje, ureditev obveznosti zavarovanja pa je bil prepuščena republiškim zakonom.

V 10. členu republiškega Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju: RZPIZ), ki se je začel uporabljati s 1.1.1984, je bilo urejeno obvezno zavarovanje združenih kmetov – oseb, ki se v Sloveniji ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo kot svojim edinim ali glavnim poklicem in imajo lastnost združenega kmeta po predpisih o združevanju kmetov. Obseg njihovih pravic je bil odvisen od višine zavarovalne osnove, ki so jo izbrali. Če so se odločili za zavarovanje od osnove, ki ni nižja od zneska najnižje pokojnine za polno pokojninsko dobo, so bili zavarovani v enakem obsegu kot delavci (širši obseg pravic). Zavarovanje od nižjih zavarovalnih osnov je pomenilo zagotavljanje enakega (ožjega) obsega pravic, kot je bil zagotovljen drugim kmetom. Po tem členu so nadaljevali zavarovanje združeni kmetje, ki so bili pred uveljavitvijo RZPIZ vključeni v obvezno zavarovanje na podlagi pogodbe.

Po 11. členu RZPIZ so bili obvezno zavarovani drugi kmetje in člani njihovih gospodarstev, ki se v Sloveniji ukvarjajo s kmetijsko dejavnostjo kot svojim edinim ali glavnim poklicem in dela jo s sredstvi, na katerih ima kdo lastninsko pravico. Ti zavarovanci so lahko pridobili le pravico do starostne, družinske in invalidske pravice, kar se je odražalo pri predpisanih omejitvah posameznih pravic.

V Sklepu o načinu izvajanja pokojninskega in invalidskega zavarovanja ter o osnovah za odmero pravic in obračunavanje in plačevanje prispevkov za zavarovance-kmete in člane njihovih gospodarstev, ki se jim ne ugotavlja osebni dohodek, je bil predpisan način vlaganja prijav v zavarovanje, višina in način izbire zavarovalnih osnov za plačilo prispevkov ter način izbire med obveznim zavarovanjem po RZPIZ in nadaljevanjem zavarovanja po ZSZK, ki jo je omogočal RZPIZ v 153. do 155. členu.

Zavarovalne osnove so bile določene v 10 razredih v naslednjih višinah:

1. 50 odstotkov najnižje pokojninske osnove
2. 60 odstotkov najnižje pokojninske osnove
3. 70 odstotkov najnižje pokojninske osnove
4. 85 odstotkov najnižje pokojninske osnove
5. najnižja pokojninska osnova
6. 25 odstotkov najvišje pokojninske osnove
7. 40 odstotkov najvišje pokojninske osnove
8. 60 odstotkov najvišje pokojninske osnove
9. 80 odstotkov najvišje pokojninske osnove
10. najvišja pokojninska osnova.

Osnove, izražene v neto zneskih, so se uporabljale za odmero pravic. Za obračunavanje in plačevanje prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje pa so se neto zavarovalne osnove povečale za prispevke in davke, ki so se plačevali iz osebnega dohodka, s čimer so bile primerljive z razmerjem med neto in bruto osebnim dohodkom in načinom plačevanja prispevkov, ki je veljal za delavce.

Za zagotavljanje socialne varnosti kmetov so bile zelo pomembne določbe RZPIZ, s katerimi je bil urejen prehod iz starostnega zavarovanja kmetov v enotni sistem obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja. Zakon o starostnem zavarovanju kmetov je namreč prenehal veljati in prav tako je bila ukinjena Skupnost SZK. Vse pravice in obveznosti Skupnosti SZK so bile prenesene na SPIZ. Tako so bile po določbah RZPIZ zagotovljene še naprej pravice, ki so jih zavarovanci pridobili pri Skupnosti SZK. Osebe, ki so bile zavarovane po ZSZK, so se lahko vključile v zavarovanje po 10. ali 11. členu RZPIZ. Tisti kmetje, ki so do uveljavitve RZPIZ že dopolnili 60 let, so se lahko odločili, da še naprej ostanejo v starostnem zavarovanju, in zaradi možnosti ohranjanja tega zavarovanja so se še naprej uporabljale nekatere določbe ZSZK, za izvajanje tega zavarovanja pa je bila pristojna SPIZ.

V 159. členu RZPIZ je bil omogočen dokup časa opravljanja kmetijske dejavnosti pred 1.1.1984 za vse tiste zavarovance, ki so opravljali kmetijsko dejavnost, pa niso bili vključeni v katero od oblik dotedanjega zavarovanja kmetov, in tudi za obdobja pred prvo uvedbo zavarovanja kmetov, in sicer ne glede na to, ali so opravljali to dejavnost kot združeni ali kot drugi kmetje. Rok za plačilo prispevkov za dokup časa opravljanja kmetijske dejavnosti za vse vloge, vložene do konca leta 1988, je bil 12 mesecev od vročitve odločbe. Tak rok je bil ob sprejetju izvedbenih aktov v letu 1984 postavljen z namenom, da se ob upoštevanju ekonomske dinamike kmetije omogoči zavarovancem pridobitev zadostnih sredstev za plačilo prispevkov, vendar je to v takratnih okoliščinah močno vplivalo na realno vrednost prispevka, če je bil plačan neposredno pred iztekom roka.

Kot zavarovalna doba v obveznem zavarovanju je bilo priznano obdobje zavarovanja v starostnem zavarovanju kmetov, za katero so bili plačani prispevki.

Prevzemniku kmetije, ki sam v času veljavnosti ZSZK ni bil vključen v starostno zavarovanje kmetov, se je, če je bil ob vložitvi zahteve zavarovan po 10. ali 11. členu RZPIZ, v pokojninsko dobo brez plačila prispevkov vštel čas, ko je opravljal kmetijsko dejavnost kot edini poklic in je živel v skupnem gospodinjstvu in delal na kmetiji, če je bil lastnik te kmetije pred izročitvijo zavarovan v starostnem zavarovanju kmetov. Na tej podlagi je bilo mogoče v pokojninsko dobo prevzemniku všteti čas največ od 1.1.1972 do 31.12.1983.

1.5. Obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetov od leta 1992 dalje

Z Zakonom o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je veljal od 1.4.1992 dalje (v nadaljevanju: ZPIZ-92), je bilo ukinjeno razlikovanje med združenimi in drugimi kmeti. Uveden je bil pogoj doseganja določene višine dohodka za vstop v obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje kmetov po 13. členu ZPIZ-92, za kmete, ki tega dohodkovnega praga niso dosegli, pa je bil omogočen prostovoljni vstop v obvezno zavarovanje po 4. alineji prvega odstavka 24. člena ZPIZ-92. Takšna rešitev je bila sprejeta ob predpostavki, da kmetje, ki z opravljanjem kmetijske dejavnosti dosegajo dohodek, ki je primerljiv z neto zajamčeno plačo delavcev, zmorejo pokrivati obveznosti iz naslova prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje enega zavarovanega člana. Kmetje, ki takega dohodka ne izkazujejo, pa morajo imeti možnost za zavarovanje, vendar se za vključitev odločijo sami.

Urejena je bila možnost izbire zavarovalne osnove, s tem, da so bili za širši in ožji obseg pravic določeni najnižji predpisani zneski zavarovalnih osnov:

- za širši obseg pravic (za samozaposlene, za lastnike in poslovodje zasebnih podjetij, za obvezno zavarovane kmete, za delavce, zaposlene pri tujcih in za prostovoljne zavarovance) – najnižja pokojninska osnova, povečana za povprečno stopnjo davkov in prispevkov (za mesec december 1999 je ta osnova znašala 111.152,39 SIT);
- za ožji obseg pravic – zajamčena plača (za mesec december 1999 je ta osnova znašala 39.981,00 SIT).

Izbira zavarovalne osnove, ki zagotavlja širši obseg pravic, pomeni zavarovanje v enakem obsegu in za enake pravice, kot jih zakon zagotavlja delavcem.

Od leta 1992 do februarja 1996 so se tudi obvezno zavarovani kmetje lahko odločili za zavarovanja za širši ali ožji obseg pravic, s spremembo ZPIZ-92 pa je bila od marca 1996 ta možnost ukinjena za vse obvezno zavarovane osebe.

Kmetje, ki so se v obvezno zavarovanje vključili prostovoljno, so ves čas imeli z višino zavarovalnih osnov možnost izbire med širšim in ožjim obsegom pravic. Večina tako zavarovanih zavarovancev se je odločila za plačevanje prispevkov od zajamčene plače (najnižji možni znesek), kar pa je povzročilo, da zaradi ožjega obsega pravic ob uveljavitvi pokojnine niso imeli pravice do odmere pokojnine od najnižje pokojninske osnove in so posledično priznane pokojnine v zelo nizkih zneskih odraz dejansko vplačanih prispevkov.

Od 1.1.2000 dalje se je po takrat uveljavljenem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju: ZPIZ-1) večinoma ohranil enak sistem zavarovanja kmetov, obvezno ali prostovoljno vključenih v zavarovanje glede na izpolnjevanje pogoja dohodkovnega cenzusa. Obvezno zavarovanje je bilo urejeno v 16. členu ZPIZ-1, prostovoljni vstop v obvezno zavarovanje pa v 6. alineji prvega odstavka 34. člena ZPIZ-1. Določitev višine dohodkovnega cenzusa, ki predstavlja prag za obvezni vstop v obvezno zavarovanje, je bila vezana na primerljivost dohodka kmetije (za enega zavarovanega člana) z zneskom minimalne plače.

Prav tako kot po predhodnem zakonu obvezno zavarovani kmetje iz 16. člena ZPIZ-1 niso imeli več možnosti, da bi izbrali ožji obseg pravic. Njihova zavarovalna osnova se je po 209. členu ZPIZ-1 določila glede na njihov doseženi dohodek (dobiček) z razvrstitvijo v zavarovalno osnovo in najnižja predpisana zavarovalna osnova je bila določena najmanj v višini minimalne plače (za december 2012 je znašala minimalna plača 763,06 EUR).

Kmetje, ki so se prostovoljno vključili v obvezno zavarovanje po 34. členu ZPIZ-1, so imeli možnost izbrati med naslednjimi zavarovalnimi osnovami:

- zneskom 60% povprečne plače za predzadnji mesec pred mesecem, v katerem se določa zavarovalna osnova, ki je zagotavljala širši obseg pravic (za december 2012 v višini 909,57 EUR),
- zneskom 30% povprečne plače za predzadnji mesec pred mesecem, v katerem se določa zavarovalna osnova, ki je prav tako zagotavljal širši obseg pravic (za december 2012 v višini 454,79 EUR) in
- zneskom zajamčene plače, ki je zagotavljal ožji obseg pravic (za december 2012 v višini 273,73 EUR).

Od 1.1.2013 dalje so po sedaj veljavnem Zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju (v nadaljevanju: ZPIZ-2) kmetje prav tako obvezno ali prostovoljno vključeni v obvezno zavarovanje glede na izpolnjevanje pogoja dohodkovnega cenzusa. Obvezno zavarovanje je urejeno v 17. členu ZPIZ-2, prostovoljni vstop v obvezno zavarovanje pa v petem odstavku 25. člena ZPIZ-2. Kot dohodkovni cenzus, ki predstavlja prag za obvezni vstop v obvezno zavarovanje (za enega zavarovanega člana), je določen dohodek kmetije, ki bi bil primerljiv z zneskom 60% povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec.

Obvezno zavarovani kmetje iz 17. člena ZPIZ-2 imajo določeno zavarovalno osnovo na podlagi dejansko doseženega dobička v preteklem letu, vendar za leto 2017 najmanj v višini zneska 58% zadnje znane povprečne letne plače pravic (za junij 2017 v višini 919,10 EUR). Od iste osnove plačujejo prispevke tudi kmetje, ki se prostovoljno vključijo v obvezno zavarovanje po petem odstavku 25. člena ZPIZ-2. Ti zavarovanci se lahko zavarujejo le za širši obseg pravic in ne morejo več izbrati nižje osnove in ožjega obsega pravic.

Kmetom, ki so bili na dan 31.12.2012 prostovoljno pokojninsko in invalidsko zavarovani in so imeli izbrano nižjo zavarovalno osnovo kot je bila predpisana za obvezno zavarovanje, je po 407. členu ZPIZ-2 dovoljeno plačevati prispevke od te osnove, ki se letno valorizira s stopnjo rasti minimalne plače, vendar imajo ti zavarovanci lahko le ožji obseg pravic, če je njihova osnova nižja od 60% povprečne letne plače zaposlenih v Republiki Sloveniji, preračunane na mesec. Ti zavarovanci plačujejo prispevke od osnove v višini 250,79 EUR (če so imeli po ZPIZ-1 izbrano osnovo v višini zajamčene plače) oziroma od osnove v višini 479,76 EUR (če so imeli po ZPIZ-1 izbrano osnovo v višini 30% povprečne plače za predzadnji mesec).

1.6. Koliko je bilo po posameznih predpisih kmetov, ki so vplačevali pokojninsko zavarovanje vsaj 6 mesecev in pod kakšnimi pogoji ter za kakšen obseg pravic?

V evidencah Zavoda so bili pregledani podatki o osebah, ki so uveljavile pokojnino na podlagi pokojninske dobe, v kateri je vključena pokojninska doba iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti. Takšnih oseb je bilo na dan poizvedbe 15.231. Upoštevana je bila pokojninska doba iz katerega koli obdobja, priznana na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti.

Aktivnih zavarovancev na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti po podatkih za mesec maj 2017 je bilo 5.154 in njihov delež v primerjavi z vsemi 907.229 zavarovanci predstavlja 0,6%.

1.7. Koliko je bilo po posameznih predpisih kmetov, ki so bili zaposleni tudi drugje?

Oseb, ki so uveljavile starostno ali invalidsko pokojnino so imele priznano pokojninsko dobo na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti in tudi pokojninsko dobo iz naslova drugih zavarovanj, je bilo na dan poizvedbe 13.037.

2. Koliko je danes oseb, ki prejemajo pokojnino, ki je deloma ali v celoti vplačana s prispevki po predpisih, ki so urejali kmečko pokojninsko zavarovanje?

Oseb, ki so uveljavile starostno ali invalidsko pokojnino in so imele priznano pokojninsko dobo na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti in tudi pokojninsko dobo iz naslova drugih zavarovanj, je bilo na dan poizvedbe 13.037.

Oseb, ki so uveljavile starostno ali invalidsko pokojnino in so imele priznano pokojninsko dobo izključno na podlagi opravljanja kmetijske dejavnosti, je bilo na dan poizvedbe 2.194.

Povprečno število in stopnja rasti povprečnega števila uživalcev pokojnine po Zakonu o SZK in vrsti pokojnine v letu 2016 v spodnji tabeli prikazuje gibanje števila uživalcev pokojnine, priznane po ZSZK, v primerjavi s predhodnim letom.

POVPREČNO ŠTEVILO IN STOPNJA RASTI POVPREČNEGA ŠTEVILA UŽIVALCEV POKOJNINE PO ZAKONU O SZK IN VRSTI POKOJNINE, 1992-2015

LETO	STAROSTNA		DRUŽINSKA		SKUPAJ		BORCI	
	ŠTEVILO	ST. RASTI (%)	ŠTEVILO	ST. RASTI (%)	ŠTEVILO	ST. RASTI (%)	ŠTEVILO	ST. RASTI (%)
1992	21.451	-8,6	2.075	-8,6	23.526	-8,6	1.806	-7,0
1993	19.615	-8,6	1.902	-8,3	21.517	-8,5	1.718	-4,9
1994	17.781	-9,3	1.735	-8,8	19.516	-9,3	1.581	-8,0
1995	16.097	-9,5	1.574	-9,3	17.671	-9,5	1.463	-7,5
1996	14.400	-10,5	1.405	-10,7	15.805	-10,6	1.346	-8,0
1997	12.899	-10,4	1.243	-11,5	14.142	-10,5	1.235	-8,2

1998	11.438	-11,3	1.095	-11,9	12.533	-11,4	1.118	-9,5
1999	10.108	-11,6	951	-13,2	11.059	-11,8	1.007	-9,9
2000	8.862	-12,3	882	-7,3	9.744	-11,9	903	-10,3
2001	7.734	-12,7	826	-6,3	8.560	-12,2	814	-9,9
2002	6.674	-13,7	746	-9,7	7.420	-13,3	725	-10,9
2003	5.684	-14,8	661	-11,4	6.345	-14,5	622	-14,2
2004	4.809	-15,4	558	-15,6	5.367	-15,4	533	-14,3
2005	4.049	-15,8	473	-15,2	4.522	-15,7	462	-13,3
2006	3.377	-16,6	407	-14,0	3.784	-16,3	398	-13,9
2007	2.819	-16,5	338	-17,0	3.157	-16,6	336	-15,6
2008	2.300	-18,4	288	-14,8	2.588	-18,0	285	-15,2
2009	1.850	-19,6	237	-17,7	2.087	-19,4	248	-13,0
2010	1.516	-18,1	198	-16,5	1.714	-17,9	196	-21,0
2011	1.196	-21,1	154	-22,2	1.350	-21,2	157	-19,9
2012	946	-20,9	121	-21,4	1.067	-21,0	127	-19,1
2013	725	-23,4	96	-20,7	821	-23,1	97	-23,6
2014	544	-25,0	76	-20,8	620	-24,5	76	-21,6
2015	391	-28,1	56	-26,3	447	-27,9	61	-19,7
2016	274	-29,9	43	-23,2	317	-17,0	48	-21,3

Na dan poizvedbe je bila višina starostne in družinske pokojnine iz starostnega zavarovanja kmetov 239,79 EUR, višina starostne pokojnine kmetov borcev pa 479,59 EUR.

Starostno pokojnino SZK je prejemalo 157 uživalcev, družinsko pokojnino SZK 25 uživalcev in pokojnino za kmeta-borca 33 uživalcev.

Ali je bil položaj teh oseb pred uveljavitvijo predpisov o pokojninskem zavarovanju izenačen s položajem drugih delavcev pred uvedbo pokojninskega zavarovanja, da so se lahko upokojili ne glede na vplačane prispevke preden je bilo pokojninsko zavarovanje uvedeno?

Sistem socialne zaščite oseb, ki so opravljale kmetijsko dejavnost, je bil pred uvedbo starostnega zavarovanja kmetov in pred vključitvijo teh oseb v splošni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja vezan na socialno skrbstvo in druge socialno varstvene prejemke, kolikor materialna in socialna varnost ni bila zagotovljena med generacijami v življenjski skupnosti razširjene družine. Glede na razmeroma pozno oblikovanje sistema pokojninskega zavarovanja kmetov je bila z ZSZK določena vrsta možnosti, da so pravico do pokojnine pridobili tudi kmetje, ki ob uveljavitvi ZSZK niso bili zavarovani, so pa pred uveljavitvijo tega zakona opravljali kmetijsko dejavnost in so predali kmetijo osebam, ki so bile zavarovane na podlagi kmetijske dejavnosti ali so plačevale prispevke. To pomeni, da se za nekatera obdobja opravljanja kmetijske dejavnosti pred uveljavitvijo ZSZK ni zahtevalo plačilo prispevka, je pa bil postavljen pogoj, da uživalec pokojnine izroči kmetijo prevzemniku in da po uveljavitvi pokojnine iz SZK plačujejo prispevke prevzemniki.

Po vključitvi kmetov v sistem obveznega pokojninskega zavarovanja od 1.1.1984 dalje je bil čas opravljanja kmetijske dejavnosti od 1.1.1972 do 31.12.1983 prevzemnikom, ki so bili družinski člani zavarovancev starostnega zavarovanja kmetov, vštet v pokojninsko dobo brez plačila prispevkov.

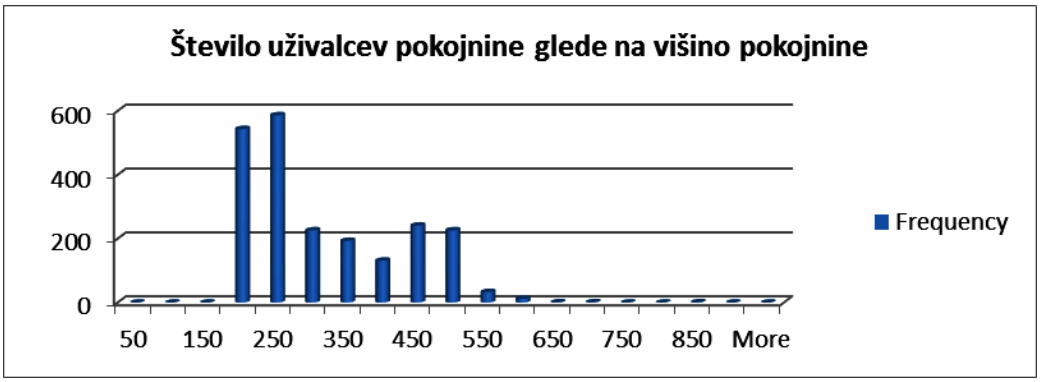
Z možnostjo pridobitve pokojnine na podlagi uveljavljanja ali dokupa pokojninske dobe za čas opravljanja kmetijske dejavnosti pred uvedbo teh zavarovanj je bil izkazan velik interes takratne družbe, da se za nazaj zajame čim večji delež kmetov v razne oblike pokojninskega zavarovanja, in tudi, da zagotovi pravice tistim, ki niso imeli možnosti, da bi bili v ta zavarovanja vključeni dalj časa.

V skupnem sistemu obveznega pokojninskega in invalidskega zavarovanja so kmetje veljali za posebno ranljivo skupino zavarovancev, ki jim je treba za razliko od obveznosti delavcev omogočiti tudi manjše obveznosti. Veljalo je pravilo, da mora sistem zavarovanja upoštevati omejene ekonomske zmožnosti kmetov in da jim ne sme naložiti obveznosti, ki jih ne bi zmogli. Zato v vsem obdobju, ko so vključeni v enotni sistem pokojninskega in invalidskega zavarovanja, kmetje plačujejo le prispevek zavarovanca. Prispevek delodajalca se zanje plačuje iz proračuna. V primerih, ko so imeli kmetje pravice enake kot delavci, pri tem pa so imeli možnost plačevati bistveno nižje prispevke (npr. zavarovanje za širši obseg pravic na podlagi zavarovalne osnove v višini 30% povprečne plače), se razlika med vplačanimi prispevki in priznanimi pravicami za širši obseg pokriva v breme solidarnosti vseh zavarovancev. S tem je v sistemu obveznega zavarovanja tudi z redistribucijo sredstev v okviru široke solidarnosti (med zavarovanci in posredno s prilivi sredstev iz proračuna tudi med vsemi davčnimi zavezanci) zagotovljeno kritje sredstev, potrebnih za izplačilo pravic. Kadar so bile zaradi razbremenjevanja zavarovancev njihove obveznosti tako znižane, da niso bile primerljive z obveznostmi delavcev in drugih zavarovancev, je bilo treba sistemsko določiti tudi raven pravic skladno z vplačanimi prispevki, kar predstavlja ureditev zavarovanja za ožji obseg pravic.

3. **Kolikšna je višina pokojnine teh upravičencev (ločeno za tiste, ki so v celoti in tiste, ki so deloma plačevali t.i. kmečko zavarovanje) in koliko jih je, po razredih 30 eurov (ali primerljiv interval) višine pokojnine od najmanjše do največje?**

Za uživalce pokojnin, ki so bile priznane izključno na podlagi pokojninske dobe iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti, znašajo povprečne višine pokojnin:

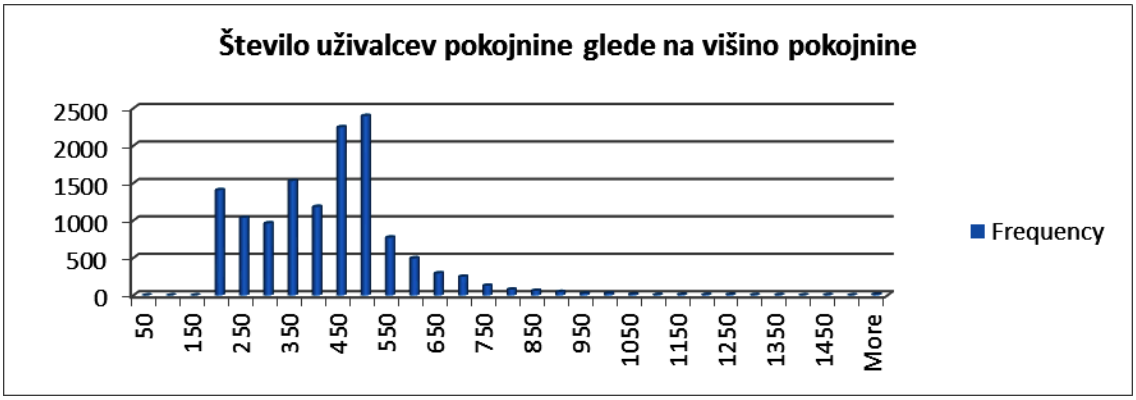
Višina pokojnine	*število uživalcev*
do 50	0
50 do100	0
100 do150	0
150 do 200	543
200 do 250	586
250 do 300	226
300 do 350	193
350 do 400	131
400 do 450	241
450 do 500	226
500 do 550	33
550 do 600	12
600 do 650	1
650 do 700	1
700 do 750	0
750 do 800	0
800 do 850	1
nad 850	0

Za uživalce pokojnin, ki so bile priznane na podlagi pokojninske dobe iz naslova opravljanja kmetijske dejavnosti in tudi na podlagi pokojninske dobe iz naslova drugih zavarovanj, znašajo povprečne višine pokojnin:

Višina pokojnine	*Število uživalcev*
do 50	0
50 do100	0
100 do150	1
150 do 200	1407
200 do 250	1038
250 do 300	963
300 do 350	1530
350 do 400	1183
400 do 450	2247
450 do 500	2398
500 do 550	773
550 do 600	496
600 do 650	295
650 do 700	251
700 do 750	130
750 do 800	79
800 do 850	63
850 do 900	47
900 do 950	26
950 do 1000	28
1000 do 1050	16
1050 do 1100	7
1100 do 1150	10
1150 do 1200	8
1200 do 1250	10
1250 do 1300	5
1300 do 1350	5
1350 do 1400	2
1400 do 1450	5

1450 do 1500	2
nad 1500	12

Višina pokojnin po razredih je v obeh tabelah prikazana le za osebe, ki imajo priznano pokojnino izključno na podlagi pokojninske dobe, dopolnjene v Sloveniji. Uživalci pravic, ki so imeli priznano tudi pokojninsko dobo, dopolnjeno v tujini, niso zajeti v izračunu, ker je sorazmerni del pokojnine, ki se izplačuje v Sloveniji, lahko zelo nizek, vendar to ni edini pokojninski prejemek osebe in ne odraža njenega socialnega položaja.

4. **Koliko je znašal prispevek (v odstotkih dohodka ali pavšalno) za pokojninsko zavarovanje kmetov po posameznih predpisih in koliko se je iz tega naslova vplačalo v pokojninsko blagajno po posameznih mesecih v posameznem letu?**

Prikaz deležev prispevkov kmetov v skupno vplačanih prispevkih vseh zavarovancev je v tabelah v prilogi.

Podatki za leta od 2010 do 2016 so prikazani v prvi tabeli v letnih zneskih, podatki za leto 2017 pa v drugi tabeli v mesečnih zneskih. V tabelah podatek »Davčni prihodki« vsebuje skupne letne prilive Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije iz naslova prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje, podatka »Prispevek za PIZ kmetov – lastnikov kmetijskih zemljišč« in »Prispevek za PIZ - za člane kmetije« vsebujeta dejansko vplačane prispevke s strani zavarovanih kmetov (ti plačujejo samo prispevek zavarovanca po stopnji 15,5% od predpisane osnove), podatek »Znesek prispevka za kmete iz obračuna OR - za leto« pa vsebuje zneske, ki so za zavarovane kmete vplačani iz proračuna iz naslova prispevkov delodajalca, in prispevkov, ki so bili kmetom odpisani in jih zavodu povrne proračun.

V letih od 2010 do 2015 so dejansko plačani prispevki s strani kmetov v skupni masi vplačanih prispevkov vseh zavarovancev predstavljali 0,3 odstotni delež, v letih 2016 in 2017 pa le še 0,2 odstotni delež.

5. **Koliko upravičencev, ki prejemajo kmečko pokojnino (ne glede na delež pokojnine, ki je vplačana iz naslova pokojninskega zavarovanja kmetov,) danes prejema varstven dodatek ali kakšen drug socialni transfer? Če se te upravičence do socialnih transferjev razporedi po intervalih 30 EUR (ali primerljiv interval) višine socialnega transferja, koliko je takih upravičencev po posameznem intervalu višine socialnega transferja, ki prejemajo pokojnino v celoti na podlagi t.i. kmečkega zavarovanja in tistih, ki prejemajo del pokojnine na podlagi kmečkega zavarovanja?**

V zvezi z peto točko poslanskega vprašanja MDDSZ pojasnjuje, da je bilo po temeljitem pogovoru z izvajalci sistema ISCSD2 ugotovljeno, da sam sistem ne omogoča razreza prejemnikov varstvenega dodatka po "tipih" pokojnin, konkretno kmečkih pokojnin. Zaradi tega je nemogoče pridobiti število prejemnikov varstvenega dodatka, ki prejemajo kmečko pokojnino. Prav tako za odločanje o pridobitvi varstvenega dodatka ni pomembno, kakšen tip pokojnine upravičenec prejema.